

Şehzâde Korkud'un Etkisinde Kaldığı Bazı Şair-ler ve Gazelleri ^a

 SEYDİ KİRAZ ^b

Geliş Tarihi: 20.11.2019 | Kabul Tarihi: 27.01.2020

Öz: Bu çalışmada Şehzade Korkud'un şiirinin gelişmesinde etkisi olan bazı şairler üzerinde duruldu. Bu şairler, tespit edilirken Şehzade'nin Dîvânçe'si, özellikle Da?vetü'n-nefsi't-tâliha ile'l-a?mâli's-sâliha adlı Arapça mensur eserinden yararlanıldı. Bu eserde 4'ü Arapça, 13'ü Farsça ve 18'i Türkçe olmak üzere toplamda 35 gazele yer verilmiştir. Arapça yazılan şiirlerin 2'si İbni Fârız'a aittir. Diğer 2 şiir, mahlası belirlenemeyen şairlere aittir. Farsça şiirlerin 3'ü Mevlânâ Celâleddin Rûmî, 3'ü Şeyh Muhammed Horasanî el-Marûf bi'l-Mağribî, 3'ü Şeyh Hüsynî, 2'si Feridüddin Attâr, 2'si de Hoca İmadüddin tarafından yazılmıştır. Türkçe şiirlerin 8'i Şehzade Korkud'a, 3'ü Şeyh Abdülkerim'e, 2'si Şeyh Hakikî Baba Yusuf'a, 2'si mahlası bulunmayan şairlere, 1'i Yunus Emre'ye, 1'i Mevlânâ Kırımı'ye, 1'i Baba Sultan'a aittir. Bu çalışmada, Da?vetü'n-nefs'teki Türkçe gazeller ve şairler hakkında bilgi verilmiş ve kısa değerlendirmeler yapılmıştır. Şehzade Korkud'un şiirleri dahil olmak üzere bu eserdeki Türkçe şiirlerin transkripsiyonu yapılarak metin kurulmuştur. Makalenin Şehzade Korkud'un şiirini besleyen şairlerin tanınmasına katkı sağlayacağı beklenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Şehzade Korkud, Da'vetü'n-Nefs, Mevlâna, Yunus Emre, Şeyh Abdülkerim.

^a Bu makale, *Uluslararası Şehzâde Korkut Sempozyumu*'nda (13-14 Aralık 2019 Antalya) sözlü olarak sunulan ve basılmayan "Şehzâde Korkud'un Da'vetü'n-Nefs't-Tâliha İle'l-A' mâli's-Sâliha Adlı Eserindeki Türkçe Manzumeler" adlı tebliğin içeriği geliştirilerek ve kısmen değiştirilerek üretilmiş halidir.

^b Hitit Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, İslam Tarihi ve Sanatları Bölümü
seydikiraz.27@gmail.com

Some Poets and Ghazals Influenced by Prince Korkud

Abstract: In this study, some poets who had an impact on the development of Prince Korkud's poetry were emphasized. While identifying these poets, Prince's Diwancha, especially *Ila al-A'mal al-Saliha*, and Arabic prose named were used. A total of 35 gazels, 4 of which are in Arabic, 13 in Persian and 18 in Turkish, are included in this work. Two of the poems written in Arabic belong to Ibn Farid. The other two poems belong to poets whose pseudonym cannot be determined. 3 of the Persian poems were written by Mawlana Jalal al-Din al-Rumi, 3 by Sheikh Muhammad of Khorasan al-Ma'roof bi al-Maghribi, 3 by Sheikh Hosseini, 2 by Farid al-Din Attar and 2 by Khodja Imad al-Din. 8 of the Turkish poems to Prince Korkud, 3 to Sheikh Abdulkarim, 2 to Sheikh Haqiqi Baba Yusuf, 2 to poets who do not have pseudonyms, 1 to Yunus Emre, 1 to Mawlana of Crimea, 1 belongs to Baba Soltan. In this study, information is given about Turkish poets and poets in *Da'vat al-Nafs* and short evaluations are made. Transcriptions of Turkish poems in this book, including Prince Korkud's poems, were transcribed. It is expected that the article will contribute to the recognition of the poets who feed Prince Korkud's poetry.

Keywords: Prince Korkud, *Da'vat al-Nafs*, Mawlana, Yunus Emre, Sheikh Abdulkarim.

Giriş

Osmanlı Devleti, tarihte örneğine az rastlanır uzunlukta bereketli bir ömür sürmüştür. Osmanlının uzun süre hüküm sürmesinde, başka unsurların yanı sıra şüphesiz, şehzadelerin aldıkları eğitimin de önemi büyüktür. Kuvvetli bir tedristen geçen Osmanlı sultanları, aldıkları eğitimle bir taraftan devleti idere etmiş, kıtalar genişliğinde coğrafyaları fethetmiş, diğer taraftan sanatın birçok alanıyla uğraşmıştır: tezhip, çini, musiki, hat, şiir...¹ Osmanlı padişahlarının ve şehzadelerinin büyük bir bölümü, şiirle ilgilenmiştir. Bunların arasında müstakil divan tertip edecek kadar şiire düşkün sultanların yaşadığı bilinmektedir. Sultanların bir kısmı, divançe tutarında ya daha az şiir yazmış, bir kısmının da şiirle uğraştığı söylenmektedir. Osmanlı tarihinde şiirle uğraşmayan Osmanlı padişah, neredeyse yok gibidir.²

Padişahların yanı sıra şehzadeler de şiirlerle ilgilenmiştir. Şiir yazmayı ihmal etmeyenlerden biri de Şehzade Korkud'dur. Şehzade Korkud'un bir *Dîvânçe* hacminde şiirleri vardır. Bu çalışmada Şehzâde Korkud'un şiirlerinin teşekkülünde etkisi olan şairler ve bu şairlerin gazelleri üzerinde durulacaktır. Bu şairlerin tespitinde Şehzâde'nin *Dîvânçe'si* ve ağırlıklı olarak da Arapça telif edilen *Da 'vetü'n-nefsi't-tâliha ile'l-a'mâli's-sâliha*³ adlı eserinden faydalanılmıştır. Çalışmada, öncelikle *Da 'vetü'n-nefs'*teki şairler ve gazelleri hakkında bilgi verilmiş ve kısa değerlendirmeler yapılmıştır. Ardından Şehzâde Korkud'un şiirleri dahil olmak üzere *Da 'vetü'n-nefs'*teki Türkçe şiirlerin transkripsiyonu yapılarak metin kurulmuştur. Gazeller, çeviri-

¹ Bu makale, *Uluslararası Şehzâde Korkut Sempozyumu*, 13-14 Aralık 2019 Antalya, Sempozyumu'nda sözlü olarak sunulan ve basılmayan "Şehzâde Korkud'un *Da 'vetü'n-Nefsi't-Tâliha İle'l-A'mâli's-Sâliha* Adlı Eserindeki Türkçe Manzûmeler" adlı tebliğin içeriği geliştirilerek ve kısmen değiştirilerek üretilmiş halidir.

² Coşkun Ak, *Şair Padişahlar* (Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, 2001), 1-5; H. Ahmet Kırkkılıç, *Muradî Dîvânı (İnceleme-Tenkittli Metin)* (İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu, 2015), 20-21.

³ Bu eserden söz edilirken bundan sonra "*Da 'vetü'n-nefs'*" kısaltması kullanılacaktır.

yazıya aktarılırken aynı şairin farklı varaklarda bulunan şiirleri bir araya getirilerek verilmiştir.

Da‘vetü’n-Nefs’teki Şairler ve Gazeller

1. Şehzade Korkud (ö. 919/1513)

II. Bayezid’in oğlu Şehzâde Korkud, Amasya’da doğmuştur. Adı, Ebülhayr Mehmed Korkud (ö. 919/1513) olan şehzade, dedesi Fatih Sultan Mehmed’in vefatından sonra kısa bir süre için saltanat nâibi olarak tahta çıkmıştır. 17 gün süren bu vekillik, babası II. Bayezid’in Amasya’dan İstanbul’a gelmesiyle sona ermiştir.⁴ Şehzâde, bir dönem İstanbul’da kaldıktan sonra Manisa ve Antalya’da bulunmuştur. Burada babasına mektup yazarak saltanat kavgası gütmediği, ondan sadece hacca gitmeyi talep ettiğini belirtir. Şehzâde, babasının izin vermemesine rağmen Mısır’a gitmiş. 14 ay burada kaldıktan sonra, çok istemesine rağmen Hacc’a gidemeden yeniden dönmek zorunda kalmıştır. Döndükten sonra Antalya ve Manisa’da hayatını devam ettirmiştir. Kardeşler arasındaki taht mücadeleleri sırasında boğdurularak öldürülmüştür. İlimle uğraşan Şehzâde’nin eserleri arasında *Kitâb bi-halli işkâli’l-efkâr fi hilli emoâli’l-küffâr, Vesîletü’l-ahbâb ‘alâ vechi’l-îcâz, Da‘vetü’n-nefsi’t-tâliha ile’l-a‘mâli’s-sâliha, Şerhu elfâzi’l-küfr* bulunmaktadır.⁵

Şehzade Korkud’un bunların dışında Ali Emiri tarafından farklı kaynaklardan bulunarak tertip edilen bir *Dîvânçe*’si vardır.⁶ *Dîvânçe*’de 52 gazel, 2’şer beyitlik Arapça ve Türkçe şiir bulunmaktadır. Gazellerin 22’si nazire olarak yazılmıştır. Gazellerine nazire yazılan şairler Şâhidî, Nizâmî, Ahmed Paşa, Hâfi-i Edirnevî, Ahmedî, Necâtî Bey, Cezerî-zâde Kâsım Paşa, Çâkerî Sinân Bey, Şâmî, Şeyhî, Vasfî Çelebi, Mestî, Zülâlî ve Sücüdî’dir.⁷

⁴ İsmail Hami Danişmend, “Saltanat Nâibi Şehzade Korkud”, *İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi* (İstanbul: Türkiye Yayınevi, 1971), 358.

⁵ Feridun Emecen, “Şehzade Korkud”, *TDV İslâm Ansiklopedisi* (Ankara: TDV Yayınları, 2002), 205-7.

⁶ Şehzâde Korkud, “Dîvânçe” (t.y.), İstanbul Millet Kütüphanesi, Ali Emiri Koleksiyonu, 34 Ae Manzum 104.

⁷ Filiz Kılıç, “Osmanlı Hanedanında Bir Şair: Şehzade Korkut”, *Ahmet Yesevi*

Klasik şiirde boy göstermek isteyen şairler, şiire genellikle nazire yazarak başlarlar. Bu geleneği sürdüren Şehzade Korkud da beğendiği ve ilgiyle takip ettiği şairlere nazireler yazmıştır. *Dîvânçe'*deki gazellerin yarısına yakın kısmı, nazire yoluyla yazıldığından bahsi geçen şairlerin Korkud'un şairliğinin oluşmasında ve gelişmesinde etkili olmuştur.

Şehzade Korkud'un gazellerinden 8'i, şairin tasavvufî muhtevalı eseri *Da'vetü'n-nefs'*te bulunmaktadır. Bu gazelerde sırasıyla şu başlıklar kullanılmıştır: "Ve Kad Vaka'a-ı Mine'l-'Abdî'z-Za'îf Eyzan Şi'r-i Bî't-Türkî Yünâsibü İrâdehü bi-Hâzâ'l-Makâmi ve Hüve, Ve Vaka'a-ı Şi'r-i Âhar ve Hüve (2 kez), Ve Vaka'a-ı Âhar Eyzan ve Hüve (4 kez) ve Ve Yünâsibü Hâzâ'l-Makâme İnşâdü Şi'rin Kâlehü'l-'Abdü'l-Fakîr Eyzan Bî't-Türkî ve Hüve. Gazeller, aruzun sık kullanılan mefâ'ilün mefâ'ilün fe'ülün (2 gazel), fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün, fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün, fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün (4 gazel) kalıplarıyla yazılmıştır. Gazellerden 2'si 7'şer, 6'sı 5'er beyittir. Şiirlerde Harîmî mahlası kullanılmıştır. Gazellerde, saltanat mücadelesinden ve kuru kavgadan bıkmış, ilahî aşkın sırrına âşina olmuş, bezm-i elestten beri mest olmuş bir âşık portresi tasvir edilmiştir.

2. Yusuf-ı Hakîkî (ö. 893/1488)

Yusuf Hakîkî, *Da'vetü'n-nefs'*te yer verilen şairlerlerden biridir. Mutasavvıf bir şair olan Yusuf Hakîkî, Somuncu Baba olarak bilinen Şeyh Hamîd-i Velî'nin oğludur. Hacı Bayram-ı Velî'nin terbiyesinde yetişmiştir.⁸ Kaynaklarda Baba Yusuf, Yusuf Hakîkî Baba, Baba Yusuf Hakîkî, Şeyh Yusuf; halk arasında ise Hakîkî Baba ve Gül Baba olarak anılmıştır. Bir müddet Bursa'da yaşadktan sonra Aksaray'a gitmiş ve vefat edinceye kadar burada irşat faaliyetlerinde bulunmuştur.⁹ Eserleri ara-

Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, sy. 2 (1996): 203-19.

⁸ Bursalı Mehmet Tahir Efendi, *Osmanlı Müellifleri*, c. 1 (İstanbul: Matbaa-i Âmire, 1333/1915).

⁹ Erdoğan Boz, "Yusuf Hakîkî", *TDV İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2013). 44/10-11.

sında *Muhabbet-nâme'si*,¹⁰ *Hakîkî-nâme* olarak da anılan *Dîvânı*,¹¹ *Tasavvuf Risâlesi* ve *Metâli'u'l-Îmân*¹² geçmektedir.

Yusuf-ı Hakîkî'nin *Da'vetû'n-nefs'*te iki gazeli zikredilmiştir. Bu gazeller, Baba Yusuf-ı Hakîkî'nin *Dîvânı*'nda geçen gazellerle aynıdır. Şairin gazellerden birincisi *Dîvân*'ındaki 397. gazeldir. *Da'vetû'n-nefs'*te 9 beyit olan bu gazel, *Dîvân*'ında 19 beyittir. İkincisi de 9 beyit olan gazel, *Dîvân*'ında 187. gazel olarak kaydedilmiş olup beyit sayısı bakımından *Dîvân*'ındaki ile aynıdır.

Şairin ilk gazeli “Ve Enşede eş-Şeyhi'l-Hakîkî Baba Yusuf b. eş-Şeyh Hamîd Radıyallahu Anh bi't-Türkî fe-Kâle” başlığıyla verilmiştir. Gazelde, müstef'ilün müstef'ilün müstef'ilün müstef'ilün kalıbı kullanılmıştır. Şairin ikinci gazeli “Ve Enşede Eyzan fe-Kâle” başlıklı bir gazeldir. Şiir, fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün kalıbıyla yazılmıştır. Her iki gazelde coşkun bir ilahî sevgi işlenmiştir.

“Men 'aşk-ı cânân mestiyem” redifli ilk gazelde, ilahî aşkıta yok olan bir âşık portresi çizilmiştir. Aşk ateşiyle mest olan âşık, mal ve mülkü yağmalayıp akli ve canı terk etmiştir. Sûfiyi, riya dairesinde bırakan âşık, fark makamına ererek muhabbet aşkından yanmıştır. O yangınla deryalar içilir, sahralar boşalır. Âşık, dünyada mamur olamaz. Âlemde varlık ve mekân, insanlar ve cinler ne varsa cananın didarına âşiktir. Hakîkî, ilahî nurun parıltısı erdiğinden beri sevgilinin aşkından kaybolmuştur.

İkinci gazel, konu bakımından yukarıdaki gazelle benzer özellikler taşımaktadır. Bu gazelde lahutî aşktan mest olan bir âşığın tasviri yapılmıştır. Âşık, mest hâliyle dünyaya gelmiştir. Onu kendinden geçiren şey, ezel meclisinde içtiği bir damla şaraptır. Akıl, bu sırrı idrak edemez. Âşık, kınanmaktan çekin-

¹⁰ Ali Çavuşoğlu, *Yusuf-ı Hakîkî'nin Mahabbet-nâme'sinin Tenkitli Metni ve İncelemesi* (Doktora Tezi, Erciyes Üniversitesi, 2002); Ali Çavuşoğlu, *Mahabbet-Name-Yusuf Hakiki Baba* (Ankara: Aksaray Belediyesi, 2009).

¹¹ Erdoğan Boz, *Hakîkî Dîvânı Karşılaştırmalı Metin* (Sadî Somuncuoğlu ve Mevlâna Müzesi Nüshaları) (Ankara: KTB Yayınları, 2017).

¹² Ali Çavuşoğlu, *Tasavvuf Risalesi ve Metaliu'l-İman İnceleme ve Metin* (Ankara: Akçağ Yayınları, 2004).

mez, varlık âleminin nam ve şöhretinden, zat ve sıfatından vazgeçmeli. Zira kesret, bela ve gam getirir. Ey gösterişe düşkün insan, karanlık bir kuyu olan makam tutkusuna aldandın, bunu anlayamadın. En iyisi, kibri terk et. Artık, aşka eren Hakikî'nin katığı, ateştir.

3. Şeyh Abdülkerîm (ö.953/1546'dan önce?)

Heşt Bihişt'te Mevlânâ Kerîmî olarak bahsedilen şair, müderris olup güzel huylu, yüksek anlayışlı, şiirin kaidelerine hâkim, üslubu rağbet gören, nükteli ve şiir dili olgunlaşmış bir müelliftir.¹³ *Latîfî Tezkiresi*'nine göre Bursalı olan şair, ince bir ifadeye sahiptir. Âlim, salih, vakar sahibi, derviş edalı ve himmeti yücedir. Hayatı etrafında bazı anlatılar oluşacak kadar tanınmıştır.¹⁴

İlk mecmualarda Kerîmî mahlaslı bazı şiirler tespit edilmiştir: *Mecma'u'n-nezâ'ir*'de ¹⁵, *Câmî'u'n-nezâ'ir*'de ²¹⁶, *Mecmû'atü'n-nezâ'ir*'de ³¹⁷ ve *Peroâne Bey Mecmu'ası*'nda ⁵¹⁸. Bu şiirlerin bahis konusu olan Kerîmî'ye aidiyeti hususunda bir belgeye ulaşılamamıştır. Kerîmî, *Latîfî Tezkiresi*'ndeki "Bu devrün evâyilinde fevt oldu." hükmünce XVI. yüzyılın başlarında vefat etmiştir. Bundan dolayı onu, XV. yüzyıl şairlerinden biri olarak değerlendirmek daha uygundur. Kesin olmamakla birlikte şairin bilinen tek eseri, 863/1458 yılında tamamlanan *İrşâd* adlı mevliddir. Mevlidin bazı nüshalarının zahriyye sayfasında, şairin ismi Abdülkerîm olarak yazılmıştır.¹⁹

¹³ Sehi Beg, *Heşt Bihişt* Haz. Haluk İpekten vd. (Ankara: KTB Yayınları, 2017), 116.

¹⁴ Rıdvan Canım, *Latîfî Tezkiretü's-Şuarâ ve Tabsratü'n-Nuzamâ (İnceleme-Metin)* (Ankara: AKM Başkanlığı, 2000), 460-63.

¹⁵ M. Fatih Köksal, *Edirneli Nazmî Mecma'u'n-Nezâ'ir*, <https://ekitap.ktb.gov.tr>, [Erişim: 13.10. 2019].

¹⁶ Yasemin Ertek Morkoç, *Eğridirli Hacı Kemâl'in Câmî'u'n-nezâ'ir'i (Metin ve Mecmu'a Geleceği Üzerine Bir İnceleme)*, Yayınlanmamış Doktora Tezi (İzmir: Ege Üniversitesi, 2003), 1255, 2438.

¹⁷ Ömer b. Mezid, *Mecmu'atu'n-Neza'ir (Metin-Dizin-Tıpkıbasım)*, Haz. Mustafa Canpolat (Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 1995), 65,167,188.

¹⁸ Kamil Ali Gıynaş, Pervâne b. Abdullah Pervâne Bey *Mecmu'ası*, 347, 356, 2070, 6091, 7656 <https://ekitap.ktb.gov.tr/TR-194492/pervane-bey-mecmuasi.html>, [Erişim: 13.10. 2019].

¹⁹ Üzeyir Aslan, "Fetihten Sonra Yazılmış Türkçe İlk Mevlid-i Manevi:

Şairin *Da'vetü'n-nefs'* te 3 gazeli tespit edilmiştir. Gazeller, “Ve Enşede eş-Şeyh ‘Abdülkerîm fe-Kâle, Ve Enşede Hüve Eyzan fe-Kâle, Ve Enşede ma-Kâle eş-Şeyh ‘Abdülkerîm (r.h.)” başlıklarıyla verilmiştir. Başlıklarda açıkça belirtildiği üzere şairin ismi Abdülkerîm’dir. Bu gazelerde dikkat çeken husus, 2. gazelde Kerîmî; 1. ve 3. gazelerde ise Hâtemî mahlasının kullanılmasıdır. İkinci gazeldeki “Ve Enşede Hüve Eyzan fe-Kâle” ibaresi, önceki gazelin şairine işaret etmesi ve Şehzade Korkud’un bir gazel hariç, atıfta bulunduğu şairlerin gazellerini art arda vermesi göz önüne alındığında üç gazelinde tek bir şaire ait olması daha muhtemeldir. Şiirlerdeki mahlas değişikliği, farklı iki şairi akla getirirse de kanaatimizce üç gazel de Şeyh Abdülkerîm’e ait olup şair, çift mahlas kullanmıştır.

İlk dönem tezkire ve mecmularında adı “Şeyh Abdülkerim”, mahlası “Hâtemî” olan herhangi bir şair tespit edilememiştir. Fakat şairin *Da'vetü'n-nefs'* te geçen 1. gazelinde Abdülkerîm isminin yazılması, 2. gazelde “Ve Enşede Hüve Eyzan fe-Kâle” ibaresinin bir atıf ibaresi olarak kullanılması; şiirlerin üslup ve muhteva bakımından birbirlerini tamamlaması, müellifin “şeyh” unvanıyla zikredilmesi, bu şairin mevlid sahibi Abdülkerîm olma ihtimalini kuvvetlendirmiştir.

Abdülkerim’in birinci gazeli 5 beyit olup konusu aşktır. Hâtemî mahlasıyla yazılan gazel, aruzun fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün kalıbıyla yazılmıştır. Şair kendisini, ilk beyitte, aşk kavgasında gönlü viran ve aşk sevdasında sırrı aşikâr olan bir âşık olarak resmetmiştir. İkinci beyitte melâmî meşrep bir fikrin yansımaları görülür. Bu beytin “Taşa çaldum akl elünden şîşe-i nâmûs için” mısrası şairin Nesimî’den etkilendiğini göstermektedir. Sonraki beyitlerde aşk, ilahî parıltının tezahür ettiği bir bina olarak düşünülmüştür, bu binaya ya da aynaya hikmet nazarıyla bakılmalıdır. Binaya bu nazarla bakmayanlar, kafir olarak nitelendirilmiştir. Aşk çılgını, tasavvufta ilahî aşkın sunulduğu dergahlarda yüz binlerce zahidi irşat eder. Hâtemî,

Kerîmî’nin İrşâd’ı”, *Dıvan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, sy 2 (2009): 19-80; Köksal, Üzeyir, “Kerîmî, Abdülkerîm”, “Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü”.

mahlas beyitinde kendini marifet sırrına aşına olan bir âşik; sözlerini aşk deryasının incileri olarak yüceltmıştır.

Şairin ikinci gazeli, beş beyitten oluşmuştur. Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün kalıbının kullanıldığı gazelde sevgilinin güzellik unsurları üzerinde durulmuştur. İlk beyitte "ey" nidasıyla sevgiliye hitap eden şair, "nedendür" sorusuyla güzelliğin âlemi yağmalamasının cevabını aramaktadır. Âlemin yağmalanma sebebi, sevgilinin güzelliği, özellikle gözü olduğunu bilen şair, bu durumu bilmezlikten gelerek tecâhül-i ârif sanatına baş vurmuştur. İkinci beyitte vahdeti temsil eden sevgilinin yüzü, Kâbe kutsiyetindedir; kaşlar, şekil bakımından mihrab olarak resmedilmiştir. Hz. Peygamber'in Miraç'a yükselmesi hatırlatılarak gönlün ibadetle meşgul olduğu belirtilmiştir. Bir sonraki beyitte Miraç mazmunu devam ettirilmiştir. Manevî yolculuğa koyulan sâlik, esmanın nurundan cemalin tecellisini görür. Necm sûresinden iktibaslarla sevgilinin kaş ve seyredeğer makamı nazara verilmiştir. Dördüncü beyitte cemal kavramına dikkat çekilerek cemalin sırrını, ancak divane gönüllerin çözebileceği vurgulanmıştır. Mahlas beyitinde gönül ve akıl çelişkisi dikkat çekmektedir. Şair, gönle hitap ederek ondan Kerimî'nin kararsızlığını, anlayışla karşılaşmasını istemiştir. Zira aklın metâsı için yağmalama kararı verilmiştir. Gazelin ilk ve son mısralarının "yağmaya" redifleriyle bitmesi, aşkın karşısında âlemin ve aklın mahkûmiyet ile çaresizliğini ilginç bir yaklaşımla akla getirmiştir.

Şairin üçüncü manzumesi, fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün kalıbıyla yazılmış beş beyitlik bir gazeldir. İlk beyitte gönül hazinesi, kanlı gözyaşlarıyla dolmasına rağmen bir çeşme, su gözesi hükmünde olan gözden, yaş tükenmemektedir. Sonraki beyitte tevbe edenlerin Hak'tan ayrılmalarını engellemek için sevgilinin hariminde tutulduğu belirtilmiştir. Kavuşmanın bir bayram olarak telakki edildiği üçüncü beyitte, âşığın kurban olması kaçınılmazdır. Zira sevgilinin süzgülü bakışı, kasabın elindeki bıçağı hatırlatmaktadır. Dördüncü beyitte sevgilinin yüzü, Kâbe olarak düşünülmüş. Gönül, bu yüze dönük

bir rekât namaz kılmak için yüzbinlerce mescit ve mihrabı terk etmiştir. Beyitte geçen “terk-i edeb” ibaresi, tevriyeli bir anlamıyla hem genel ahlaka aykırı davranmak; hem de alışkanlık haline gelen bir uygulamayı terk etmek, bırakmak şeklinde kullanılmıştır. Makta beyitinde Hâtemî, gönlündeki aşk acısına şahit olarak sararmış yüzündeki gümüşten gözyaşlarını göstermiştir.

4. Yunus Emre (ö. 721/1321)

Şehzâde Korkud’un tesirinde kaldığı şairlerden biri de Yunus Emre’dir. Yunus Emre, Anadolu sahası Türk edebiyatının ilk temsilcilerindendir. Hayatı hakkında bilgiler sınırlıdır. Sivrihisar’da doğduğu tahmin edilen Yunus’la ilgili birçok menka-be anlatılagelmiştir. Yunus, uzun yıllar Taptuk Emre’nin dergâhında hizmet etmiş, tasavvufî eğitim almış bir ârifdir. Şairin *Dîvânı*²⁰ ve *Risâletü’n-nushiyye*²¹ adlı mesnevisi vardır.

Da’vetü’n-nefs’te Yunus’un bir gazeline rastlanmıştır. Bu gazel, Yunus Emre *Dîvânı*’ndaki 18. gazelle aynıdır.²² Dokuz beyitten oluşan ve Yûnus mahlasının kullanıldığı bu gazel, “Ve Cem’ü’ş-Şeyh Yûnus Emre Me’ânî-i Kesîre min-Hâzâ el-Bâb fî-Şîrin Lehu ‘alâ-Tarikatuhu fe-Kâle bi’t-Türki” başlığıyla verilmiştir. Veznin önemsenmediği bu şiirde, dünyanın ve makamların geçiciliği ele alınmıştır. Dünyanın fânîliği anlatılırken klasik edebiyatta saltanatın ve zenginliğin sembol isimlerinden faydalanılmıştır. İnsanın Kaf Dağı kadar mülkü olsa, Hz. Süleyman’ın tahtına oturup şeytan ve perilere hükmetse, Kârün, Feridun ve Nuşirevan kadar hazineleri olsa da hayat, geçicidir. Çekilmiş bir okun durdurulması imkânsız olduğu gibi, insanın hayatı engellenemez bir hızla geçiyor. Bu dünyada bin yıl yaşasan da ölüm kaçınılmazdır.

5. Mevlâna Kırımı (ö. 879/1474)

Da’vetü’n-nefs’te tespit edilen şairlerden biri de Fatih döneminde Kırım’dan Osmanlı topraklarına göçen Mevlânâ Kı-

²⁰ Mustafa Tatçı, *Yûnus Emre Dîvânı Tenkitli Metin* (İstanbul: H Yayınları, 2008).

²¹ Mustafa Tatçı, *Risâletü’n-Nushiyye Tenkitli Metin* (İstanbul: H Yayınları, 2008).

²² Tatçı, *Yûnus Emre Dîvânı Tenkitli Metin*, 32.

rimî'dir. Tam ismi, Mevlâna Seyyid Ahmed b. Abdullah olan müellif, kaynaklarda Kırımî, Molla Kırımî, Mevlânâ Kırımî olarak geçmektedir. Daha çok müderris sıfatıyla bilinen Kırımî'nin 10'dan fazla haşiye, şerh türünden eseri vardır.²³ İlmî eserlerinin yanı sıra *Da 'vetü'n-nefs'*te müellifin bir gazeline rastlanmıştır. Gazel üzerine bir çalışma yapılmıştır.²⁴

"Ve Kâle Mevlânâ el-Kırımî Rahimehu'llâh" başlığının kullanıldığı bu gazel, 5 beyit olup fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün kalıbıyla yazılmıştır. İlahî aşkın anlatıldığı gazel, *Küntü kenzen*²⁵ iktibasıyla başlamıştır. Âşık, *küntü kenzen* perdesinden tecelli eden sevgiliyi gördükten sonra perişan olmuştur. Melamî eğilimin yansıdığı ikinci beyitte "Lâ-ubâlî taşa çaldım cümle bu nâmûs u 'âr" dizesi, Kırımî'nin Nesimî'den (ö. 820/1417?) etkilendiğini göstermektedir. Üçüncü ve dördüncü beyitte aşk defterini inleyerek okuyan âşık, zahirî ilimleri tahsil etmeyi bırakmış; ihtiyarsız aşk şarabını içmiş; vuslat tekkesinde, haysiyet ve makam cübbesini terk etmiştir. Mahlas beytinde aşkın minberinde sevgilinin gül yanağını gören Kırımî, bir bülbül gibi çaresiz feryat etmiştir.

6. Baba Sultan/İbrahim Tennûrî (ö. 888/1482)

*Da 'vetü'n-nefs'*te bahsi geçen şairlerden biri de İbrahim Tennûrî'dir. Sivas'ta doğan şair, ilk tahsilini burada, öğreniminin geriye kalan kısmını Konya'da tamamlar. Bir dönem Kayseri'de müderrislik yaptıktan sonra Fâtih'in hocası olan mutasavvıf Akşemseddin'e (ö. 863/1459) bağlanır ve ondan hilafet alır. Mezarı Kayseri'dedir. Daha çok ilmî ve tasavvufî eserler telif etmekle beraber müellifin en meşhur eseri, *Gülzâr-ı Manevî*'dir. Şiirlerinde Âşık mahlasını kullanmıştır.²⁶

²³ Bursalı Mehmet Tahir Efendi, *Osmanlı Müellifleri*, 1:397-98; Bursalı Mehmed Tâhir, "Kırım Meşâhiri", *İslam Medeniyeti Mecmuası*, Haz. Hasan Aksoy, 5, sy 4 (1982): 70-71.

²⁴ İsmail Avcı, "Fatih'in Musahiplerinden Âlim ve Şair Molla Kırımî ve Bir Şiiri", *OTAM*, sy 40 (2016): 111-27.

²⁵ "Ben (gizli) bir hazineydim."

²⁶ Ali Rıza Karabulut, Ramazan Yıldız, *Gülzâr-ı Ma'nevî ve İbrâhim Tennûrî* (Ankara: Elif Matbaası, 1978), 7; Sadeddin Nüzhet Ergun, "Âşık İbrahim Tennurî", *Türk Şairleri* (İstanbul: y.y, 1936), 122-27.

Şairin lakabı Tennurî olmasına rağmen tespit ettiğimizde şiirde şair, Baba unvanıyla anılmıştır. Daha çok Âşık mahlasını kullanan şairin bu gazelde Sultan mahlasını tercih etmesi, nadir de olsa Sultan mahlasını kullandığını göstermektedir. Manzume “Hâzâ el-Makâm-ı İnşâd Şi‘rin Kâle Baba Sultân (r.h.)” kaydıyla başlamıştır. 5 beyitten ibaret olan şiir, musammat gazel özelliğindedir. Gazel, müstef‘ilün müstef‘ilün müstef‘ilün müstef‘ilün kalıbına göre yazılmıştır.

Gazelin bütününde sorgusuz bir teslimiyet ve engin bir tevvekkülde bulunan bir mutasavvıfın ruh hali görülmektedir. Gazel, tezat kavramlar üzerine kurulmuştur. Bu tezatlık zahirdedir, hakikatte böyle bir ayırım yoktur. Hadiselerin ardından ilahî kudreti gören şair, bunları vefa, deva, gül, hil‘at, lutf, vasl, bostan, bal, merhem olarak telakki etmiş; cefa, dert, diken, kefen, kahr, bend, hicran, zindan, zehir, yara olarak görmemiş; başa gelen her şeyi gönül rızasıyla kabullenmiştir.

7. Mahlası Bilinmeyen İki Şair

*Da‘vetü’n-nefs’*te geçen 17. ve 18. gazellerin şairleri, belirlenmemiştir. Şehzade Korkud, bu gazellere şairlerin isimlerini açıklayan bir bilgiyle başlamak yerine “Ve Enşede Gayrahu fe-Kâle”, el-Makâm İnşâdu Makâle-i Bazuhum” gibi belirsizliği ifade eden ibarelerle başlamıştır. Gazellerin birincisi, 7 beyit olup fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün kalıbıyla yazılmıştır. İkincisi 5 beyittir ve aruzun mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün kalıbıyla yazılmıştır. Her iki gazelde mahlas beyiti bulunmamaktadır.

Şiirlerin muhtevası, göz önüne alındığında şairlerin mutasavvıf ya da tasavvufî literatüre hâkim oldukları söylenebilir. İlk gazelde dağ ve hazineye benzetilen gönül, didârın tecelli ettiği bir ayna, sırlarla dolu bir hazine olarak düşünülmüştür. Sevgilinin huzurunda diken, âşık için gül hükmündedir. Bezm-i eleste vahdet şarabını içen âşık, feyiz mekanlarında ilahi aşkı sunan bir sâkiye dönüşmüştür. Perdeler, Hakk’ın görünmesine engel olsa da bu, ehl-i keşif için değildir çünkü onlar baktığı her yerde sevgilinin izini, yüzünü görür. Aşk karşısında akıl, çare-

sizdir. Gönülde masivaya yer yoktur. Alemde Hak'tan başka her şey yabancıdır.

Bir önceki gazelde olduğu gibi son gazelin muhtevası da tasavvufî bir mahiyettedir. Âşığın baktığı yerde gördüğü şey, Mevla'nın cemalidir. İlahî tecelli âşığı, her an Leyla'nın hayalini gören Mecnun'a döndürmüştür. Benlik perdesinden âşık için takdir edilen yer cehennem görünse de vuslat safası, onu firdevs cennetine yüceltmıştır. Görünüşte fakir olan âşık, gönlünde Kısra'nın tacı kadar değerli aşk incisine sahiptir. Şu, iyi bilinmelidir, gönül, Hakk'ın makamıdır. Bu saraya dosttan gayrisi girmemelidir.

Sonuç

Osmanlı şehzadelerinin idarî vazifelerinin yanında şiirle uğraştığı, bu alanda eserler telif ettiği ve bunlardan birinin de Şehzade Korkud olduğu görülmüştür. Şehzade'nin şiirdeki kudreti 52'si gazel, 2'si Arapça ve 2'si Türkçe olmak üzere 4 beyitten oluşan *Dîvânçe'si* açıkça görülmüştür. *Dîvânçe'si*ndeki bazı gazelleri, Ahmed Paşa, Ahmedî, Necâtî Bey gibi Türk edebiyatının meşhur simaların nazireleri olduğu anlaşılmıştır. Tanzîr edilen bu şairlerin Şehzade'nin şairlik yönünü geliştirdiği anlaşılmıştır. Şehzade Korkud'un şiirinin teşekkülünde ve tekamülünde, Arapça yazılan *Da'vetü'n-nefsi't-tâliha ile'l-a'mâli's-sâliha* eserindeki şairlerin de etkili olduğu sonucuna varılmıştır. Bu şairler arasında Arap edebiyatından İbn Fârîz; Farsça yazan Mevlânâ Celâleddin Rûmî, Şeyh Muhammed Horasanî el-Marûf bi'l-Mağribî, Şeyh Hüsynî, Feridüddin Attâr, Hoca İmâdüddin'in Şehzade'yi etkilemiştir. Türk şairlerinden ise Şeyh Abdülkerim, Hakikî Baba Yusuf, Yunus Emre, Mevlânâ Kırımî ve Baba Sultan (İbrahim Tennûrî), Şehzade Korkud'un etkilediği, atıfta bulunduğu diğer şairler olduğu tespit edilmiştir.

Metin

1.

**Ve ad Vaa 'a-ı Mine'l- 'Abdi'z-a'if Eyzn i'r-i Bi't-
Trk Ynsib Irdeh bi-Hz'l-Maami ve Hve²⁷
[178a-b]**

Mef'iln Mef'iln Fe'ln

Yine bir te oldu cnda peyd
Ki c itdi gnl mnend-i dery
Yine bu nm u nengn defterini
alup deryya diler k'ola rsv

Yine divne-i sevd-y 'aum
Baa gavg-y 'lemden ne perv

Yine bir derd olupdur dilde zhir
Dev bilmez aa hergiz eib

amu egnime bir kisvet geyrdi
Pals oldu baa bu cmle db

Dili zr  zeber lal 'au
amu yek-sndur aa zr  bl

Hrm srrun f iderm f
Ne bilr mest olan 'a- mdr

²⁷ Bu zayıf kuldanda Trk bir iir vki oldu ki onu bu makamda getirip zikretmek mnasip olur. O iir udur:

2.

Ve Vaqa'a-ı Şi'r-i Âhir ve Hüve

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Dilde cüş itdi yine sevdâ-yı aşk
'Âlemi ğark idiser deryâ-yı aşk

Çıkdı güşımdan şadâsı 'âlemün
Bâda virdi başumı ğavgâ-yı aşk

Bâde-i aşkı çü pür-nüş itdi dil
Nef' ü zardan oldı bî-pervâ-yı aşk
Kımayup dilde karar u cânda şabr
Yine ser-gerdân gezer bî-cây-ı aşk

Sırr-ı aşkı kimesne ketm idemez
Pes **Harîmî** olalum rüsvâ-yı aşk

3.

Ve Vaqa'a-ı Şi'r-i Âhir ve Hüve [178b-179a]

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Fe'ülün

Ṭolaldan 'âleme ğavgâ-yı leyli
Beni Mecnûn ider sevdâ-yı leyli

Ḥarâb u mest olupdur sâkî-i aşk
Şunaldan câna pür-şahbâ-yı leyli

Gözümden katre katre dökilen yaş
Olısar cem' olup deryâ-yı leyli

Cihān endişesinden pāk ol ey dil
K'ola tā zāviyeñ māvā-yı leylī

Ḥarīmī' den eṣer ḵalmadı illā
Hemān ōvḵ ile hūy u hāy-ı leylī

4.

Ve Vaḵa 'a-ı Āḥir Eyzān ve Hüve

Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilātün

Yine düŝdi delü dil özge sevdāya
Yine virdi bu ḵurı baŝı gavḡāya

Gözümden ōyle ḵıḵdı yine 'ālem kim
Dil ü cān-ı cihān hep gitdi yaḡmaya

Dilüñ ŝimden girü benden kes ey nāŝıḡ
Kı ḷeŝm ü gūŝ gitdi bir daḡı cāya

Kilin taḡmır iderken ben za'ifinüñ
Ḥamır-i 'aŝḵ imiŝ ḷalduḡları māya

Anuñçün lenger-i dil ḵanda eyleŝse
Çeker ḡabl u dāduñ anı deryāya

Olam 'aŝḵuñ yolında lā-übālī kim
Kimesne iltifāt itmeye rüsvāya

Cemālün ōvḵine cānı **Ḥarīmī'**nüñ
Ḷalupdur ḵılca ḵatlanmaya ferdāya

5.

Ve Vaqa 'a-ı Āhir Eyzān ve Hüve [179b]

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

'Āşık oldum ol cemāle esridüm hemçün cemel
Sekrden hergiz ifākat bulmağa yok muhtemel

Bulmadı çünkim tabībān derd-i 'aşkuma 'ilāç
Vaşl-ı hürşide gözedür oldı cān burc-ı hāmel

Çam degül ey 'āşıkān cem'-i melāmetdür şalā
'Āşıkun nāmusına rüsvâyılık virmez hālel

Derd-i 'aşkuñdan şu deñlü aqđı eşküm qalmadı
Hücre-i çeşmüm şulamağa kabağumda belel

Ey **Harīmī** Ka'be-i kūy-ı harīm-i rāhına
Baş qadem-i muhkem hāzer qıl kimse virmeye zeled

6.

Ve Vaqa 'a-ı Āhir Eyzān ve Hüve [179b-180a]

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

'Aşkınun deryāsinun çün düşmüşüm girdābına
Vaqtidür bu teşne-dil ire vişālün ābına

Qomadı nālem rebābı rāhat-ı cān bir nefes
Her yaña devrān ider dönüp yaşum seylābına

Saltanat deyrine 'ālemde revān ola mı şol

Dil ki bir rek‘at namāz ide ařuñ mihrābına

Göz ki ol nūr-ı tecellīne nazar ılıp senüñ
İltifāt ide cihāna ar ola o h‘ābına

Bu **Harīmī** cānına cevruñ bıçağı kār idüp
Nefsini teslim ılalı²⁸ ‘ařkınuñ ařşābına

7.

Ve Vaa‘a-ı Āhir Eyzān ve Hüve

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

şol gönül kim ‘ařkınuñ nārıyla pür-nür olmadı
Pertev-i hüsnuñ tecellisine ol ūr olmadı

Ey gönül řād ol am-ı ‘ař ile kim her kimsede
Bu am olmadı iki ‘ālemde mesrūr olmadı

Hāk ola ol ser ki bād-ı ‘ařa perrān olmaya
āk ola ol sine kim ‘ařla tenevvür olmadı

Düş arābātına ‘ařkınuñ bu ‘ālem alkına
Ey dil-i divāne avālün çü ma‘zūr olmadı

Ey **Harīmī** hān u mān ıl piş-keş dergāhına
Ol cenāba çünki her dervīşe destūr olmadı

²⁸ Bu kelime nüshada “ıldı” şeklinde yazılmıştır.

8.

**Ve Yünāsibü Hāzā'l-Maḳāme İnşādü Şi'rin Ḳālehü'l-
'Abdü'l-Faḳīr Eyzān Bī't-Türkī ve Hüve [182b]**

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

Ey gönül ḥālün nedür kim böyle zār olduñ yine
Bülbül-i şevḳ-i gül-i rüy-ı nigār olduñ yine

Büy-ı vuşlat mı irişmişdür dimāguña bugün
Ḥasretinden cūşa gelüp bī-ḳarār olduñ yine

Va'de-i ḳurbet mi irmişdür ḳulaḡuna senün
Mevt aḡamaz ḥāletinde intizār olduñ yine

Ārzü-yı 'ālem-i vaḡdet mi ḳıldıñ yine kim
Cān u dilden böyle keşretten ḳaçar olduñ yine

Ey **Ḥarīmī** ḳaldı 'akluñ bir nefes cem' olmadan
Çünkü derd-i 'aşḳ rāhında ḡubār olduñ yine

9.

**Ve Enşede eş-Şeyḫi'l-Ḥaḳīḳī Baba Yūsuf b. eş-Şeyḫ
Ḥamīd Rıza bi't-Türkī fe-Ḳāle [176a]**

Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün

Yaḡmaya virüp ḥāñ u mān men 'aşḳ-ı cānān mestiyem
Terk itmişümdür 'aḳl u cān men 'aşḳ-ı cānān mestiyem

Başdum ḳadem cān farkına şüfiyi ḳodum zerḳine
Yandum muḡabbet berḳine men 'aşḳ-ı cānān mestiyem

Nüş eyleyüp deryâları boşalduban şahrâları
Çaynatmışum sevdâları men ‘aşk-ı cânân mestiyem

Bu dünya ma‘mûr olmaduñ hem Mûsâ’ya Tûr olmaduñ
Bu âb-ı engûr olmaduñ men ‘aşk-ı cânân mestiyem

Ne vardı kevn ü mekân ne ins adı vardı ne cân
‘Âşık olup didâra cân men ‘aşk-ı cânân mestiyem

Çün şu ‘le-i nûr-ı Ehad irdi **Hakîkî**’ye meded
Bil kim ezelden tâ ebed men ‘aşk-ı cânân mestiyem

10.

Ve Enşede Eyzân fe-Çâle [176b-177a]

Fâ ‘ilâtün Fâ ‘ilâtün Fâ ‘ilâtün Fâ ‘ilün

Biz ħarâbâtına ‘aşkuñ mest ü şeydâ gelmişüz
Sekr ile üftân ü ħizân bî-ser ü pâ gelmişüz

Çekmişüz *kalû belâ*²⁹ da cür’ a-i câm-ı elest
Ġarħa-i deryâ-yı şahbâ-yı tecellâ gelmişüz

Zevraħ-ı ‘aql ile hey kaçan ihâta idesin
Sen bu râz-ı ‘aşk-ı cüş ile çü deryâ gelmişüz

Ey melâmet ger bizi sen söylemek ħâcet degül
Biz ħarâbât-ı ħakâyıħdan çü rüsvâ gelmişüz

²⁹ “Elbette öyle! Tanıklık ederiz” dediler. A’raf, 7/172.

Hey kı varlık defterin yuyane nâm u ne neng
Maḥv olup zât u şifâtdan çün müberrâ gelmişüz

Bize kesret varlığını tuymak belâ vü gam yeter
Çünkü vahdet 'âleminde ferd ü tenhâ gelmişüz

Câh-ı çâh-ı zulmetinden kaldıñ ey şüret-perest
Kılmađuñ fehm anı kim bir sırr u ma' nâ gelmişüz

'Ucb evi dîvârını götür k'ola rüşen saña
Kim cemâl-i pertevinden 'âlem-ârâ gelmişüz

İreli 'aşk ey **HAKİKİ** şevk odıdur zâdımuз
Derd-i ḥvânından ezelden çün murabbâ gelmişüz

11.

Ve Enşede eş-Şeyḥ 'Abdülkerîm fe-Ķâle [177a-b]

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Her zamân gönlüm evin vîrân ider gavgâ-yı 'aşk
Dâr-ı zülfünde beni 'üryan ider sevdâ-yı 'aşk

Ṭaş çaldum 'aql elünden şîşe-i nâmus için
Lâ-ubâlî olmuşum dirler baña rüsvâ-yı 'aşk

Dost mir'âtına kâfirdür kılan egri nazar
Lem'a-i nûr-ı tecellî gözedür bînâ-yı 'aşk

Şad hezârân zâhide dermân deyü irşâd ider
Küşe-i mey-ḥânedede ser-mest olan şeydâ-yı 'aşk

Ma‘rifet bâzârına şarrâf olalı **Hâtemî**
Dürlerüñ divân ü defter eyledi deryâ-yı ‘aşk

12.

Ve Enşede Hüve Eyzân fe-Ğâle [177b-178a]

Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün

Nedendür hüsniñ ey dil-ber cihâni şaldı yağmaya
Gözününden fitneler kopardı gönül ulaşdı sevdâya
Yüzün Beytû‘l-Ğarâm‘ında kaşuñ mihrâbına karşı
Gönül her dem namâz eyler ‘urüc itmişdür ‘ağşaya

Cemâlün nağşını envâr-ı esmâdan gören sâlik
Kaşuñda *ğâbe kavseyn*³⁰i görür seyr ider *ednâ*³¹ya

Cemâlün remzin ey dil-ber dil-i divâneden şor kim
Taşavvurdan nazar ehli ne taşdıķ itsen esmâya

Kerîmî bi-ğarâr olduğunu ma‘zür tut cânâ
Ki ‘aşkuñ hükmi virmişdür meta‘-ı ‘ağlı yağmaya

13.

Ve Enşede ma-Ğâle eş-Şeyh ‘Abdülkerîm (r.h.) [182b-183a]

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

Şol kadar taldı bu gönlüm gencine hün-âbeler
Kim gözümün yaşuñı düketmeye dolâbeler

³⁰ “...İki yay aralığı kadar...” Necm, 53/9.

³¹ ... Daha az oldu.” Necm, 53/9.

Gayr-ı Hağ başmamağ için 'arş-ı 'izzetde kâdem
Kibriyâsınıñ harîmünde qomuş tevvâbeler

Vaşlınuñ 'ıydında ben bî-çâre-i kurbân için
Her tarafından hâzır itmiş gamzeden qaşşâbeler

Dil yüzine karşı bir rek'at namâz itmek için
Terk-i edebdür şad hezârân meşid ü mihrâbeler
Maḫbaḫ-ı 'aşka kebâb olduğına şahid yeter
Hâtemî' de rû-yı zerd üstündeki simâbeler

14.

**Ve Ceme 'a's-Şeyḫ Yûnus Emre Me 'ânî-i Keşîre min-Hâzâ
el-Bâb fî-Şî'rin Lehu 'alâ-Tarîkatihî fe-Ḳâle bî't-Türkî
[185b-186a]**

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün/Fâ'lün

Sen bu cihân mülkini Ḳâf'dan Ḳâf'a tutduñ tüt
Yâ bu 'âlem naḫdini oynayuben ütdüñ tüt

Sen Süleymân tahtında şah olup oturduñ bil
Div ü perîye düpdüz sen hükümler itdüñ tüt

[Sen] Ferîdün haznesin Nüşî-revân genc ile
Ḳârûn mâlını katup sen mâliña katduñ tüt

Bu dünyâ bir loḫmadur ağzuñda çeynenmiş bil
Çeynenmişe ne tütmaḫ yalmanuben yutduñ tüt

'Ömrüñ söyle oḫ bigi yay içinde toḫtolu

olmuř oa ne urmak hā sen anı atduñ ut

Her dem ki nefes gelür ol kīseñden eksilür
ün kīseñ ortalandı sen anı düketdüñ ut

Āhir bir gün ölersin ölüm vardır bilürsin
amusından ayrılıp varup sinde yatduñ ut

ün deñize ğark olduñ boğazuña geldi řu
Delü bigi alpınma iy bī-āre batduñ ut

Yüz biñ yıl hoşluğ ile ‘ömrüñ olursa **Yünus**
Soñucu bir nefesdür geç ondan unutduñ ut

15.

Ve Ķāle Mevlānā el-Ķırmī Raĥimehu‘llāh [181b]

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

*Küntü kenz*³²ün perdesinden cilve kıldı ol nigār
Bu vücūdum kār-bānından bir dem itdi tār u mār

Olmışam ün rind ü ħallāř ħarābāt-ı muğān
Lā-ubālī ařa aldum cümle bu nāmūs u ‘ār

Nice ra‘nā onda bu fıķıh³³ u tefsİR u ħadıř
Oğuyalum defter-i ‘aşkı olalum zār u zār

Vuřlatuñ ħum-ħānesinde ‘izz ü cāhuñ cübbesün

³² “Ben (gizli) bir hazineydim.”

³³ Metinde “bu ra‘nā onda fıķıh” şekindedir.

Rehn idüben cām-ı 'aşkı nüş idelüm bî-ķarār [182a]

Minber-i 'aşk üzre gül-zār-ı cemālün şevķine

Bu **ķırımī** bülbülün efgān ider bî-ihtiyār

16.

Hāzā el-Maķām-ı İnşād Şi'rin Kāle Baba Sultān (r.h.)
[256b-257a]

Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün

Cānā cefā ķıl yā vefā sende hem ol hoş hem bu hoş

Yā derd ola yāķūd devā sende hem ol hoş hem bu hoş

Hoşdur baña senden gelen ger tāze gül yāķūd diken

Ger ķil'at u yāķūd kefen senden hem ol hoş hem bu hoş

Hālümü bir dem şoragel diler iseñ baķrımı del

Ey ķahrı vü luķfı güzel senden hem ol hoş hem bu hoş

Ger baķ yā bostān ise yā vaşl yā hicrān ise

Yā bend yā zindān ise senden hem ol hoş hem bu hoş

Ger nüşidur ger nişidür ger merhem ü ger rişidür

Sultān bugün dervişidür senden hem ol hoş hem bu hoş

17.

Ve Enşede Ğayra fe-Kāle [178a]

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

Küh-ı dil āyine-i didāridur

Genc-i sine maḥzen-i esrārıdır

Gülşen-i ḥüsni ḳatunda dil-berüñ
Ḥüsni-i ‘âlem gül degül bil ḥārıdır

Mest olanlar cām-ı vaḥdetden müdām
Sâkin-i ḥum-ḥâne-i ḥummārıdır

Bu mezâhirde zuhūrına Ḥaḳ’uñ³⁴
Gerçi mahcübîñ işi inkârıdır

Ehl-i keşfüñ lik bu ekvânda
Ḳande baḳsa manzar-ı didârıdır

Mürşidüm ‘aşḳuñdur irşâdum ṫarîḳ
Bunda müftî-i ‘aḳl bî-kârıdır

Mâ-sivâyı sinn-i dilde ḳoma kim
Ḥaḳ’dan özge her ne varsa aḡyârıdır

18.

el-Maḳâmu İnşâd mâ-Ḳâle-i Ba’ zuhum [181a-b]

Mefâ’îlün Mefâ’îlün Mefâ’îlün Mefâ’îlün

Naḡar her ḳande kim ḳılsam cemâl-i ḥüsni-i Mevlâ’dur
Gözime görinen andan meger nür-ı tecellîdür

Görüñ ol yâ Rabî³⁵ hem-tâ beni Mecnün ḳılır her dem

³⁴ Metinde “Ḥaḳḳ’uñ” şeklinde geçmektedir.

³⁵ Metinde “Rabî” şeklindedir.

Muşavver gözde vü dilde hayâl-i nağş-ı Leylâ'dur

Bu benliğüm hicâbunda cehennem görinür âlem

Veli vaşluñ şafâsından yerüm firdevs-i a'lâdur

Ki ey müflisiyem gerçi nazâr göñlüme kıl likin

Başımda 'aşk sevdâsı şanasın tâc-ı Kısra'dur

Sarây-ı göñlüñ evini maķâm-ı Haķ'durur bildüñ

Şaķıñıl girmesün aña şunu kim dost ğayrıdur

Kaynaklar

Ak, Coşkun. *Şair Padişahlar*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, 2001.

Aslan, Üzeyir. "Fetihten Sonra Yazılmış Türkçe İlk Mevlid-i Manevî: Kerimî'nin İrşâd'ı". *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, sy 2 (2009): 19-19.

Avcı, İsmail. "Fatih'in Musahiplerinden Âlim ve Şair Molla Kırımî ve Bir Şiiri". *OTAM*, sy 40 (2016): 111-27.

Boz, Erdoğan. *Hakikî Dîvânı Karşılaştırmalı Metin (Sadi Somuncuoğlu ve Mevlâna Müzesi Nüshaları)*. Ankara: KTB Yayınları, 2017.

Boz, Erdoğan. "Yûsuf Hakikî". *TDV İslâm Ansiklopedisi*, 44:10-11. İstanbul: TDV Yayınları, 2013.

Bursalı Mehmed Tâhir. "Kırım Meşâhiri". *İslam Medeniyeti Mecmuası*. Haz. Hasan Aksoy, 5, sy 4 (1982): 70-71.

Bursalı Mehmed Tâhir. *Osmanlı Müellifleri*. C. 1. İstanbul: Matbaa-i Âmire, 1333/1915.

Canım, Rıdvan. *Latîf Tezkiretü's-Şuarâ ve Tabsiratü'n-Nuzamâ (İnceleme-Metin)*. Ankara: AKM Başkanlığı, 2000.

Çavuşoğlu, Ali. *Mahabbet-Name-Yusuf Hakiki Baba*. Ankara: Aksaray Belediyesi, 2009.

Çavuşoğlu, Ali. *Tasavvuf Risalesi ve Metalîu'l-İman İnceleme ve Metin*. Akçağ Yayınları, 2004.

- Çavuşoğlu, Ali. Yûsuf-ı Hakikî'nin Mahabbet-nâme'sinin Tenkitli Metni ve İncelenmesi. Doktora Tezi, Erciyes Üniversitesi, 2002.
- Danişmend, İsmail Hami. "Saltanat Nâibi Şehzade Korkud". *İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi*. C. 1. İstanbul: Türkiye Yayınevi, 1971.
- Emecen, Feridun. "Şehzade Korkud". *TDV İslâm Ansiklopedisi*. C. 26: 205-207. Ankara: TDV Yayınları, 2002.
- Ergun, Sadeddin Nüzhet. "Âşık İbrahim Tennurî". *Türk Şairleri*. C. 1. İstanbul: y.y, 1936.
- Gıynaş, Kâmil Ali. *Peroâne b. Abdullah Peroâne Bey Mecmu'ası*, <https://ekitap.ktb.gov.tr> [Erişim: 13.10. 2019].
- Karabulut, Ali Rıza; Yıldız, Ramazan. *Gülzâr-ı Ma'nevî ve İbrâhim Tennûrî*. Ankara: Elif Matbaası, 1978.
- Kılıç, Filiz. "Osmanlı Hanedanında Bir Şair: Şehzade Korkut". *Ahmet Yesevi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, sy 2 (1996): 203-19.
- Kırkkılıç, H. Ahmet. *Muradî Dîvânı (İnceleme-Tenkitli Metin)*. İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu, 2015.
- Köksal, M. Fatih. *Edirneli Nazmî Mecma'u'n-Nezâ'ir*. <https://ekitap.ktb.gov.tr/> [Erişim: 13.10. 2019].
- Köksal, M. Fatih; Aslan, Üzeyir. "Kerîmî, Abdülkerîm". Erişim 15 Aralık 2019. <http://www.turkedebiyatilisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=777>.
- Ömer b. Mezid. *Mecmu'atu'n-Neza'ir (Metin-Dizin-Tıpkıbasım)*. Haz. Mustafa Canpolat. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 1995.
- Sehi Beg. *Heşt Bihîşt*. Haz. Haluk İpekten, Günay Kut, Mustafa İsen, Hüseyin Ayan ve Turgut Karabey. Ankara: KTB Yayınları, 2017.
- Şehzâde Korkud. "Dîvânçe", t.y. 34 Ae Manzum 104.
- Tatçı, Mustafa. *Risaletü'n-Nushiyye Tenkitli Metin*. İstanbul: H Yayınları, 2008.
- Tatçı, Mustafa. *Yûnus Emre Dîvânı Tenkitli Metin*. İstanbul: H Yayınları, 2008.